

УДК: 377.3

Микола М. Матюха

Київський національний університет технологій та дизайну
**РОЛЬ ВАРІАТИВНОГО КОМПОНЕНТА В УДОСКОНАЛЕННІ
ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ**

Викладений матеріал відображає особливості побудови варіативної частини навчального плану підготовки фахівців економічного профілю у сучасних умовах становлення механізму вищої освіти на основі застосування інформаційних технологій.

Метою статті є обґрунтування структури варіативної частини навчального процесу комплексного курсу економічної інформатики для студентів економічного напрямку підготовки.

Завданням статті є розгляд побудови варіативної частини навчального процесу студентів економічного профілю на основі системного підходу із застосуванням інформаційних технологій. Викладені основні завдання щодо підготовки фахівців економічних спеціальностей на основі спеціалізованого курсу економічної інформатики, ознайомлення із спеціальними прикладними програми, що використовуються на практиці.

Запропоновані висновки є основою для запровадження розробки навчальних планів та спецкурсів для студентів вищих навчальних закладів, а також сприяти оптимізації професійної підготовки студентів, системний підхід застосовується в поєднанні з методом теоретичних узагальнень.

Новими науковими надбаннями у статті є розвиток розроблення методичних прийомів в теоретичному навчанні та організації варіативної частини, що забезпечують ефективну професійну підготовку студентів у галузі інформаційних технологій.

Розроблена постановка задач комплексу професійної побудови варіативної компоненти навчання студентів економічних спеціальностей може бути використана для побудови будь-якого професійно-спрямованого курсу при освоєнні програмних комплексів економічного сектору по лінії інформаційно-логічних моделей.

Ключові слова: *варіативна частина, інформаційні технології, економічна спеціальність, системний підхід.*

Николай Н. Матюха

Киевский национальный университет технологий и дизайна
**РОЛЬ ВАРІАТИВНОГО КОМПОНЕНТА В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ
ЭКОНОМИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ**

Изложенный материал отражает особенности построения вариативной части учебного плана подготовки специалистов экономического профиля в современных условиях становления механизма высшего образования на основе применения информационных технологий.

Целью статьи является обоснование структуры вариативной части учебного процесса комплексного курса экономической информатики для студентов экономического направления подготовки.

Задачей статьи является рассмотрение построения вариативной части учебного процесса студентов экономического профиля на основе системного подхода с применением информационных технологий. Изложены основные задачи по подготовке специалистов экономических специальностей на основе специализированного курса экономической информатики, ознакомление со специальными прикладными программы, используемые на практике.

Предложенные выводы являются основой для внедрения разработки учебных планов и спецкурсов для студентов высших учебных заведений, а также способствовать оптимизации профессиональной подготовки студентов, системный подход применяется в сочетании с методом теоретических обобщений.

Новыми научными достижениями в статье является развитие разработка методических приемов в теоретическом обучении и организации вариативной части, обеспечивают профессиональную подготовку студентов в области информационных технологий.

Разработана постановка задач комплекса профессиональной построения вариативной компоненты обучения студены экономическх специальностей может быть использована для построения любого профессионально направленного курса при освоении программных комплексов экономического сектора по линии информационно-логических моделей.

Ключевые слова: *вариативная часть, информационные технологии, экономическая специальность, системный подход.*

Mykola M. MATIUKHA

Kyiv National University of Technologies and Design

VARIABLE COMPONENTS ROLE IN ENHANCING ECONOMIC EDUCATION

The material reflects the peculiarities of the construction of the variable part of the curriculum of preparation of experts of an economic profile in modern conditions of formation of the mechanism of higher education through the use of information technology.

The aim of the article is to study the structure of the variable part of the educational process of the complex course of economic computer science for students of economic areas of training.

The aim of the article is to examine the construction of the variable part of the educational process of students of an economic profile on the basis of a systematic approach to the use of information technology. The basic task of training specialists of economic specialties on the basis of a specialized course in economic science, familiarization with special application programs used in practice.

The proposed conclusions are the basis for the implementation of the development of curricula and special courses for students of higher educational institutions, and promote the optimization of training students, a systematic approach is used in combination with the method of theoretical generalizations.

New scientific advances in the development of the article is to develop teaching methods from the theoretical training and the organization of the variable part, provide training for students in the field of information technology.

A statement of the professional construction of the complex problems of variable components icy teaching of economics can be used to build any professional course aimed at development of software systems of the economic sector through the information and logic models ..

Keywords: *Variation of the information technology, economic specialization, systematic approach.*

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Зміна орієнтації суспільних відносин, що відбулися в нашій країні, постання нових завдань, які висувуються сьогодні перед суспільством, призводять до переосмислення цілей і завдань змісту і організації сучасного навчання на всіх його рівнях, у тому числі і у вищій школі, покликаної готувати фахівців високої кваліфікації. Сучасне суспільство вимагає знань сфери економіки її законів, що можуть використовуватися на різних професійних рівнях. Сьогодні не викликає сумніву, що випускники вишів, починаючи свою професійну діяльність, у світлі сучасних тенденцій розвитку економіки, повинні бути більш орієнтовані у використанні знань економічної галузі в умовах широкого використання інформаційних технологій та оптимального рівня реалізації своїх професійних навиків.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Сучасна педагогічна наука за останні роки збагатилася багатьма теоретичними дослідженнями оптимізації процесу професійної підготовки фахівців в умовах зростання об'ємів обробки інформації, швидкої зміни техніки і технології, зокрема для підготовки фахівців з економічного профілю розглядаються наступні напрями: методи ефективного використання теоретичних узагальнень, проектуванням нових педагогічних технологій, орієнтованих на досягнення запланованого результату присвячені праці О.В. Аксьонова [1], Н.М. Малюги [8] та ін., побудовою безперервної освіти та реалізації послідовності у навчанні, що забезпечує цілісність процесу навчання і його результатів займаються Л.В. Чижевська [9], М.С. Пушкар [9] та ін., основи формування професійно-спрямованого змісту освіти викладені в розробках О.В. Карпенко [6], М.Т. Левочко [7] та ін.

Але аналіз літературних джерел, а, головне, істотні проблеми існуючої професійної практики показують, що наявна наукова база недостатньо використовується для вдосконалення організаційно-структурованих методик навчання студентів у побудові конкретних дисциплін варіативної частини у

процесі професійної підготовки.

Метою статті є обґрунтування структури варіативної частини навчального процесу комплексного курсу економічної інформатики для студентів економічного напрямку підготовки.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Для студентів економічних спеціальностей є абсолютно необхідне опанування фахових дисциплін, що базується на застосуванні інформаційних технологій та аналізі економічної інформації. Рівень підготовки фахівців повинен відповідати не тільки сьогоденню суспільних і виробничих відносин, але і забезпечувати здатність фахівців:

- адаптуватися в процесі оновлення і змін економічної і виробничої сфери країни;
- знаходити рішення в нестандартних ситуаціях;
- самостійно і творчо мислити.

Це завдання необхідно вирішувати як в цілому при побудові системи навчального процесу, так і при побудові змісту кожної дисципліни окремо. Другим характерним процесом, що відбувається в суспільстві, є його глобальна інформатизація. Сучасне суспільство під впливом всезагального процесу інформатизації перетворюється в нову структуру - інформаційне суспільство, здатне користуватися сучасними знаннями у всіх суспільно значущих сферах людської діяльності, в тому числі і професійної. Головне завдання процесу інформатизації сучасного суспільства полягає в забезпеченні через сферу освіти, освоєння теорії і практики використання сучасних інформаційних технологій, що сприяють розвитку альтернативного мислення, формування вмій розробляти стратегію пошуку рішення як навчальних, так і практичних завдань, прогнозувати і аналізувати результати прийнятих рішень на основі моделювання інформаційних процесів, явищ, взаємозв'язків між ними. При цьому необхідно врахувати підвищення питомої ваги варіативної частини дисциплін, що складають навчальний процес підготовки студентів. Сучасний стан викладання дисциплін варіативної частини, пов'язаних з основами застосування комп'ютерних технологій, для студентів економічного профілю має характеризуватися наступним:

- з урахуванням важливості процесу інформатизації для суспільного розвитку країни, в навчальних планах збільшити загальний обсяг часу для вивчення інформаційних технологій в складі циклу варіативних дисциплін фахового спрямування;
- зміст навчальних дисциплін має динамічно змінюватися якісно, (у відповідності з науковими досягненнями в галузі інформаційних технологій), і кількісно, (у зв'язку з появою нових програмних засобів);
- урізноманітнення методики викладання дисциплін;

- професійна орієнтація при освоєнні інформаційних технологій має визначатися рішенням нескладних завдань (у кожному вивчаємому програмному засобі) із змістом, що відображає професійну спрямованість студента.

Разом з тим, аналіз досягнень застосування інформаційних технологій в професійній діяльності випускників показує, що якість отриманих знань не забезпечує достатнього рівня використання комп'ютерів у веденні діяльності. Використання інформаційних технологій у практичній діяльності, як правило, обмежується елементарним використанням текстових і табличних процесорів. Проте, в діяльності економіста щодня виникають потреби в обробці інформації при вирішенні певних економічних завдань, із застосуванням спеціалізованого програмного забезпечення, що викликає труднощі у їх реалізації. Відповідно підвищення рівня знань щодо застосування програмних прикладних комплексів може бути реалізовано у викладання дисциплін варіативної частини. Базою для побудови варіативної компоненти має стати розвиток тих цілей, досягнення яких ставиться при навчанні програмних комплексів економічного сектору по лінії інформаційно-логічних моделей:

- застосування формальної логіки при вирішенні завдань (побудова висновків шляхом застосування до відомим твердженням логічних операцій);
- алгоритмічний підхід до розв'язування задач (вміння планувати послідовність дій для досягнення поставленої мети, а також рішення широкого класу задач, для яких відповіддю є не число або твердження, а опис послідовних дій);
- системний підхід (розгляд складних об'єктів і явищ у вигляді набору більш простих складових частин, кожна з яких виконує свою роль для функціонування об'єкта в цілому);
- об'єктно-орієнтований підхід (вміння об'єднувати окремі предмети в групу з загальною назвою, виділяти загальні ознаки предметів цієї групи і дії, що виконуються над цими предметами);
- розширення кругозору у галузях знань, з якими загальноекономічний курс недосить знайомить або не знайомить зовсім;
- ознайомлення із загальними прийомами розв'язування задач у конкретних програмних комплексах.

Розвиток стійких навичок вирішення завдань із застосуванням таких підходів у варіативній частині становить послідовність навчання і визначає загальну мету навчання.

В якості методологічної основи для побудови сучасної варіативної частини підготовки фахівців має бути покладений системний підхід як загальнонауковий і органічно невід'ємний від самих назв об'єктів навчальних

програм: "педагогічна система", "система навчання", "дидактична система" тощо), а також похідні від їх методик: аналіз і синтез, розглядом складних об'єктів у вигляді набору простих складових частин, кожна з яких виконує свою роль для функціонування об'єкта в цілому, плануванням послідовності дій, побудова логічних умовиводів і висновків шляхом застосування загальноприйнятих тверджень проведення логічних операцій, пошук закономірностей і залежностей, вміння порівнювати і знаходити аналогії.

Реалізуючи завдання дослідження, багато з яких мають призвести до певних висновків, як результату проведеного аналізу, а також сприяти оптимізації професійної підготовки студентів, системний підхід застосовується в поєднанні з методом теоретичних узагальнень.

Для формування варіативної частини необхідно використовувати поетапний підхід від аналізу проблем та завдань спеціальних дисциплін і дисциплін спеціалізації, що дають базову підготовку фахівців до обґрунтованого вибору засобів інформаційних технологій. Системний підхід в даний час стає одним з основних підходів не тільки пізнання явищ, але і методологічною основою для розробки викладення теорій, в тому числі і економічних.

Особливістю сучасних економічних досліджень, з метою побудови оптимальних педагогічних систем, побудови методик вивчення інформаційних дисциплін, є те, що системний підхід використовується як для побудови самої системи або методики з вивчення спеціалізованих курсів і окремих тем, так і для вивчення конкретних знань всередині інформаційних дисциплін та організації підходів до вирішення завдань з допомогою інформаційних технологій.

Побудова:

- цільовий компонент, який визначає зміст навчання;
- змістовий, який визначається цільовими установками;
- операційно-діяльнісний, який визначається методами, формами і засобами навчання;
- контрольно-регулювальний, що включає самоконтроль студентів та контроль викладача за ходом вирішення завдань;
- оціночно-результативний, що включає як оцінку викладачів так і самооцінку студентів рівня досягнутих результатів освоєння застосування інформаційних технологій у майбутньої самостійної професійної діяльності [3].

Один із шляхів вирішення проблеми підготовки фахівців економічного профілю має бути запровадження на базі методології системного підходу професійно-спеціалізованого поглибленого спецкурсу вивчення економічної інформатика, для чого необхідно:

- виявити зміст професійної підготовки, що забезпечується спеціальними дисциплінами, дисциплінами спеціалізації і актуальними потреби професійної обробки інформації (менеджерів, фінансистів, маркетологів, обліковців);
- на основі виявлених потреб обробки економічної інформації розробити перелік вимог до засобів інформаційних технологій для ефективною реалізації професійних завдань;
- здійснити обґрунтований вибір засобів автоматизованих інформаційних технологій для освоєння професійної обробки інформації, що відповідає потребам обраної спеціальності;
- розробити зміст професійно-орієнтованого спецкурсу, що сприяє формуванню знань і умінь, достатніх для самостійного розв'язування економічних задач з використанням інформаційних технологій;
- побудувати лабораторний практикум, що відображає майбутню професійну діяльність випускника вузу в частині застосування економічної інформатики;
- розробити методику викладання професійно-орієнтованого спецкурсу, що сприяє освоєнню студентами прийомів вирішення професійних завдань із застосуванням інформаційних технологій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В якості методологічної бази побудови професійно-орієнтованої варіативної частини навчальних планів має стати спецкурс щодо поглибленого вивчення економічної інформатики, прийнятий системний підхід і похідні методики класифікації, аналізу, синтезу, поєднанні з організацією діяльного процесу навчання, що забезпечує засвоєння знань і умінь у формі активної і продуктивної діяльності студентів із використанням обчислювальної техніки.

Література

1. Аксьонова О.В. Методика викладання економічних дисциплін і навчальних посібників [Текст] / О.В. Аксьонова. – К.: КНЕУ, 2006. – 708 с.
2. Афанасьев А.Н. Болонский процесс в Германии [Электронный ресурс] // Высшее образование сегодня. – 2003. – №5. – С.54-57.
3. Білуха М.Т. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс] / М.Т. Білуха. – К.: Вища школа, 1997. – 271 с.
4. Вища освіта і Болонський процес [Текст]: навч. посіб. / [Авт. колектив: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук та ін.]. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2004. - С. 242.
5. Гончаров С.М. Студентські наукові дослідження в кредитно-модульній системі організації навчального процесу [Текст] / С.М. Гончаров. – Рівне: НУВГП, 2006. – 127 с.

6. Карпенко О.В. Управлінський облік: методика викладання у вищій школі [Текст]: навч. пос. / О.В. Карпенко – К.: ЦУЛ, 2007. – 408 с.
7. Левочко М.Т. Професійна підготовка майбутніх фахівців економічної галузі: теорія, методика, організація [Текст]: монографія / М.Т. Левочко. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агенство», 2009. – 495 с.
8. Малюга Н.М. Розвиток теорії бухгалтерського обліку [Текст]: монографія / Н.М. Малюга. – Житомир: ПП “Рута”, 2005. – 388 с.
9. Пушкар М.С. Формування системи облікових дисциплін в Україні [Текст] / М.С. Пушкар // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – 2001. – № 53. – С. 11-12.
10. Чижевська Л.В. Бухгалтерський облік як професійна діяльність: теорія, організація, прогноз розвитку [Текст]: монографія. – Житомир: ЖДТУ, 2007. – 528 с.
11. Чижевська Л.В. Методика викладання облікових дисциплін [Текст]: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП “Рута”, 2003. – 504 с.
12. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [Текст]. Постанова Кабінету Міністрів України, від 29 квітня 2015 р., № 266. – Київ. – Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF>.